

SÜRYANİ ORTODOKSLARDA
KİLİSE MÜZİĞİ

“İlahi Mesajın Makamla Tebliği”

Mehmet Emin Şen

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

SÜRYANİ ORTODOKSLARDA KİLİSE MÜZİĞİ

Mehmet Emin Şen

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

Şubat 2020, Ankara

ISBN No: 978-605-7877-47-5

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

SÜRYANI ORTODOKSLARDA
KİLİSE MÜZİĞİ

“İlahi Mesajın Makamla Tebliği”

SUNUŞ

*“HIRİSTİYAN DÜNYASI GÜN GELİR DE
İNCİL’İ KAYBEDERSE,
SÜRYANİ İLAHİLERİNDEN TEKRAR
OLUŞTURABİLİR”
(Süryani Atasözü)*

Bir müzik kültürü araştırmacısının, *inanç müzikleri* içerisinde var olan anlamları kavrayabilmesi için, algısını müziğin yalnızca biçimsel yapısına hapsedmemesi gerekir; müzikte yalnızca biçimsel yapıya odaklanma, müziği kültür içinde ve kültürel bağlarıyla anlayabilme becerisini engelleyecektir. “*İnanç müziği etnolojisi*”, Alan P. Merriam’ın “*kültür içinde müzik*” ya da Philip V. Bohlman’ın “*kültüre gömülü olma*” kavramlarının en öne çıktığı alandır. Bizler gibi “*inanç müziği etnolojisi*” üzerine çalışan etnomüzikologlar bilirler ki *din* dairesi içerisinde dâhil olsun ya da olmasın tüm *inanç* kaynaklı müzikler, hem sembolleri en yoğun biçimde barındıran hem de ait oldukları inanç topluluklarına ait kolektif belleği en fazla taşıyan kültür objeleridir. İnanç pratikleri içerisinde müziğin vazgeçilmez, kutsal ve işlevsel olmasının belli başlı nedenlerini burada sıralamak gerekirse;

1. W. Ong’un da ifade ettiği gibi müziğin diğer sözlü kültür unsurları gibi doğrudan *bellek ile ilgili* ve *bellek artırıcı* bir özelliği olması; dolayısıyla, özellikle inanç müziği metinlerinin, ezgilerle ve diğer müziksel öğelerle birleştiği zaman bellekte kalıcı olması,
2. Müziğin, Aristoteles’in *katharsis* (arınma) olarak adlandırdığı ruhu tutkularından arındırıcı etkisinin, özel-

likle toplumsal değerleri ön plana çıkarmak gibi kutsal bir amacı olan inanç müziği için son derece işlevsel olması,

3. Yine müziğin, G. Rouget'in de üzerinde durduğu; ritmik ve sözsözsel öğeleriyle birlikte, geçici bir ruhsal coşku ve kendinden geçmeyle ilgili olan *transa* yol açarak toplulukları birbirine bağlaması,
4. Müziğin, bireyleri ve toplumları, kutsal olduğu varsayılan ya da algılanan doğüstü güçlerle iletişime geçirdiğinin varsayılması (büyü, ruh çağırma ya da kötü ruhları kovma gibi),
5. Müziğin ruhu inceltme, duyarlılığı artırma ve empati kurma işlevleri nedeniyle, insan eğitiminde etkin bir rol oynaması,
6. Müziğin, sağladığı tinsel hazla ritüellerin sıkıcılığını engelleyerek ibadetleri daha cazip hale getirmesi ve bu biçimde topluluk üyelerini birbirine bağlaması.

Bu gibi nedenler bir araya gelerek, inanç pratiklerinin müziksiz bir biçimde düşünülebilmesini dahi imkânsız kılar.

Bu çalışma bir *etnomüzikoloji* çalışmasıdır; ancak sıradan bir etnomüzikoloji çalışması değildir. Zira sözünü ettiğimiz, Mezopotamya Coğrafyasında 5.500 yıl önceki ilk varlığı *Aramiler* olarak tarihsel kayıtlara geçip, 2000 yıl önce de Hristiyanlığı kabul eden ilk halktır. Dolayısıyla köklü bir tarihsel geçmiş, kültürü ve kendilerine özgü inançsal ve dünyevi müzik kültürleri olan; Hindistan, Suriye, Yakın Doğu, Türkiye, Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Dünya'nın birçok yerinde diasporası bulunan; Dünya üzerindeki nüfusu yaklaşık 4,5 milyonluk bir halktan söz etmekteyiz. Taş işçiliğinden gümüş işçiliğine (telkâri); dericilikten ayakkabıcılığa; kalaycılıktan marangozluğa; semercilikten çömlekçiliğe; hattatlıktan oymacılığa, bugün için tedavülden kalkan ya da sürmekte olan birçok meslek erbablığı, asırlarca bu Halktan sorulmuştur.

Süryaniler, Hristiyanlığı kabul ettikten sonra da bu dini kendi köklü kültürlerine uygun bir biçimde yaşamayı ihmal

etmemişlerdir. Dolayısıyla bu kadim kültür içerisinde de müzik, tıpkı diğer *inanç müziği türlerinde* olduğu gibi merkezi ve hayati bir noktada konumlanmıştır. Müziğin inanç içerisindeki işlevlerine yönelik olarak yukarıda sıraladığımız tüm maddeler, *Süryani İnanç Müziği* için de aynen geçerlidir. Kökleri Aramilere dayanan ve Yakın Doğu'nun kültürel bir temsili olan bu Halk, doğal olarak bulunduğu bölgenin müzik geleneğini inançlarına alarak ibadetlerini bugüne kadar getirmiştir. Makamlara ve düz metinlerin tecvitli icrasına dayanan Süryani İnanç Müziği; metinsel olarak İncil'e, Mezmurlar'a ve Azizlerin kutsal şiirlerine dayanır. Bayramlarının, inançlarının ve makam kültürlerinin içerisinde büyük ölçüde ezoterik inanışların çoğunda yer alan sayı mistisizminin yer aldığı; inanışları içerisinde güneş sistemi, güneş takvimi ve astronomik verilerin hayati bir rol oynadığı ve bu durumun sayı mistisizminin temelini oluşturduğu; 12, 7, 4, 40 gibi birçok sayıya kutsal anlamların yüklendiği; sayılara atfedilen bu kutsal anlamların, Halkın müzik ve ses sistemlerini direk ya da dolaylı olarak etkilediği; Batı Antikitesine dayanan mitolojik alışkanlıkların ve anlamların da önemli ölçüde inançları içerisinde ayakta kaldığı ve inanç müziğine yansıdığı bir inanıştan söz edilmektedir. Günlerin, haftaların, ayların ve mevsimlerin temsili olan belli başlı sayılar, bu geleneğin belirlenmesinde hayati bir öneme sahip olmuşlardır. Özellikle 7 sayısı (dolayısıyla 7+1), günün 7 vakti olan ibadetleri ve her güne bir makamı ifade etmesi (bir hafta) bakımından oldukça önemlidir. Bir haftalık sirkılın tamamlanması; güneşin doğuşundan batışına kadarki süreyi metaforize ettiği gibi insan ömrüne ait doğumdan ölüme kadarki süreyi de metaforize eden zengin bir anlamlar bütünüdür.

Özetle ifade etmek gerekirse *Süryani İnanç Müziği*nin kültürel, tarihsel ve sosyolojik boyutlarıyla ele alındığı ve bizim de danışmanlığı yaptığımız 2018 tarihli doktora tezine dayanan bu kitap, bir *doktora tezi* olarak bitmiş, ancak Süryani İnanç Müziği'nin dinamiğini ve kökenlerini derinlemesine

anlayabilmek bakımından henüz bitmemiştir. Bu çalışma, Süryanilik meselesinin, üzerine henüz yeterince ışık tutulamamış “müzik” sacayağının yeni aralandığı bir başlangıçtır; henüz buzdağının görünen yüzüdür ve ardı gelmelidir.

Çalışmanın *Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropolitiği Mor Petruspavlus Kilisesi* ile sınırlandırılmış olması, Süryani İnanç Müziği’nin bölgesel farklılıklara göre değiştiğinin göstergesi değildir. Bilakis çalışma sürecinde Lübnan, Adıyaman, Almanya ve diğer farklı bölgelerdeki ilahilerin özellikle makamsal icralarında, dikkate değer bir farklılık görülmemiştir. Etnomüzikoloji konularının bizzat görerek, duyarak, katılarak, görüşerek, derleyerek ve kayıt altına alarak, canlı bilgi üretme yöntem ve tekniği ile üretilmek durumunda olmasından dolayı, alanı sınırlı tutma gereksinimi hâsıl olmuştur. Süryani inancı ve inanç müziği ile ilgili detaylı bilgilerin, araştırmacı Mehmet Emin ŞEN’e görüşmeler bazında aktarımında, kilise görevlilerinden Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropoliti Sayın Ğriğoriyos Melki ÜREK’in; Sayın Rahip Nahir AKÇAY’ın ve Metropolit sekreteri Sayın Melfono David Ün’ün adlarını da burada ayrıca anmak gerekir.

Farklılıkların kin, nefret ve düşmanlık nedeni olduğu bir Dünya’da yalnızca azınlıklar değil biz etnomüzikologlar da barınamayız. Ülkemizde ve Dünyada farklılıkların hoşgörü ve sevgiyle var olabildiği; farklılıklara ait renklerin solmadığı; farklılıkların bir nefret ve kin değil bir hoşgörü ve zenginlik vesilesi olarak algılandığı güzel bir dünya adına, bu çalışmanın hem *Süryani Halkına* hem de tüm insanlığa hayırlı olmasını ve *inanç müziği etnolojisine* yeni kapılar aralamasını dileyerek araştırmacıyı tebrik ediyorum.

Doç. Dr. Banu MUSTAN DÖNMEZ
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
TEŞEKKÜR	9
ÖNSÖZ	13
DİNSEL RİTÜELLERE KURAMSAL BİR BAKIŞ	15
SÜRYANİLER	27
Süryanilerin Kökenleri ve Ortodoks Kilisesinin Doğuşu	27
Süryanilerin Dünya Üzerindeki Demografik Dağılımları.....	38
Süryanilerin İnanç Sistemleri	44
Süryanilerin Örgütsel Yapılanmaları	46
ADIYAMAN METROPOLİTLİĞİ	61
Adıyaman Metropolitliğinin Kuruluşu ve Kısa Tarihiçesi	61
Adıyaman Metropolitliğinin Fiziki Yapısı.....	64
Adıyaman Metropolitliğinin Ritürel Mekânları ve Objeleri.....	67
SÜRYANI ORTODOKS KİLİSESİNDE MÜZİK	83
Süryanilikte Dinsel Müziğin Anlamı	83
Süryani Dinsel Müzik Metinlerinin Kaynakları	91
Süryani Müzik Metinlerinin İcra Biçimlerine Göre Sınıflandırılması	97
Süryani Ortodoks Kilisesi'nde Ölçülü ve Serbest Okunan Dinsel Müzik Metinleri	98
Süryani Ortodoks Kilisesi'nde Tecvitle Okunan Dinsel Müzik Metinleri	109
Süryani Makamlarının Anlamları, Türk Müziği Sistemindeki Dizisel ve Donanımsal Karşılıkları.....	113

Süryani Kilise Makamlarının Anlamları	114
Süryani Kilise Makamlarının Türk Müziği Makam Sistemindeki	
Dizisel ve Donanımsal Karşılıkları.....	123
Adıyaman Metropolitliğine Bağlı Kiliselerde Dinsel Müzik	
İcrasını Öğrenme Süreci ve Koristlik	126
Süryani Ortodoks Kilisesi Günlük Ritüelleri İçinde Müzik	127
Süryani Ortodoks Kilisesi Haftalık (Pazar Ayinleri) Ritüelleri	
İçinde Müzik.....	129
Süryanilerin Önemli Günlerini İçeren Senelik Takvime Bağlı	
Ritüeller	132
Rab Bayramları	133
Süryanilerin Diğer Bayram ve Azizleri Anma Özel Günleri	141
Törenler	143
Vaftiz.....	143
Nikah.....	148
Cenaze	150
KAYNAKÇA	161
EKLER.....	167

ÖNSÖZ

İnsan, anlam üreten ve ürettiği bu anlamları diğerleri ile paylaşabilen bir varlıktır. Bu paylaşımları sesli olarak etkin şekilde ifade etmesinin yolu, müziği kullanmaktan geçmektedir. Müzik, insanların anlamlarını iletmesinin en etkili yoludur. Anlamların yüklü olduğu müzikler, insan belleğinde kuşkusuz daha büyük etki bırakmaktadır. Müziğe oldukça geniş bir yer veren Süryani Ortodoks Kilisesi'nde bu anlamlar, müzikal formlara yüklenerek ayinlerde kullanılmaktadır. Bu çalışmada, Süryani Ortodoks Kilisesi dinsel müzik uygulamalarına yapısal, kültürel ve sosyolojik analizler yapılmak üzere odaklanılacaktır.

Geçmişleri yaklaşık 5500 yıl öncesine dayanan ve Hıristiyanlık inancını ilk kabul eden halklardan biri olan Süryanilerin kilise müziği uygulamaları, bu çalışmada kültürel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Süryaniler din, dil, yaşam, soy, tarih bilinci ve topluluk ismi gibi bileşenleri ortak bir yaşam modeli üzerine kurmuş ve Mezopotamya coğrafyasında yüzyıllardır yaşayan bir halktır. Bu toplum, ortak soy bilinçlerini ortak dinleri olan Hıristiyanlık üzerine temellendirmiştir. Taşadıkları bu özel soy bilinci ve dini geçmişlerinin derinliğini yansıtması amacıyla, kendilerini "kadim" olarak adlandırmışlardır. Bu toplum, yaşadığı Ortadoğu coğrafyasında, sosyal ve siyasal sebeplerden dolayı diasporaya maruz kalmıştır.

Süryani Kadim Ortodoks Kilisesi, dünyanın pek çok yerinde varlığını sürdürmektedir. Türkiye'de ise yaşadıkları bölgelerdeki nüfus yoğunluklarıyla ilişkili olarak "Mardin", "Midyat", "Adıyaman" ve "İstanbul" olmak üzere dört metropolitlikte faaliyet göstermektedir. Çalışmada, Süryani Ka-

dim Ortodoks Kilisesi inanç ritüellerinin bir boyutu olan müzik uygulamaları, “Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropolitliği Mor Petruspavlus Kilisesi” özelinde ele alınmıştır. “Süryani Dinsel Müziği”nin anlamı, gerek bu müziklerin yapısal ve tınısal analizi, gerekse kültürel bağlamıyla birlikte incelenerek etnomüzikolojik çerçevede çözümlenmiştir.

Süryani Ortodoks Kilisesi yıllık takvimsel ritüellerinin her birinin, kilise teolojisince ifade edilen anlam ile sekiz makam üzerinden gerçekleştirildiği ve Türk Müziği sistemine denk gelen her bir makamın karşılığı gözlem, duyumsal analiz yöntemi ve konunun uzmanları ile yapılan görüşmelerle saptanmıştır. Dinsel müziklerin kaynağını Eski Ahit (Tevrat ve Zebur), Yeni Ahit (İncil) ve Süryani Kilisesi Azizlerinin yazdıkları metinler oluşturmaktadır. Kilise dinsel müziklerinin her biri Türk Müziğinde bir makama karşılık gelen sekiz Süryani Kilisesi makamı kullanılarak “ölçülü”, “serbest” ve “tecvitli” müzikal formlarla “Aramice” ve “Türkçe” icra edilmektedir. Ayrıca makamlara yüklenen anlamların, Orta Doğu’ya özgü köklü bir kültürel geçmişinin olduğu ve bu makamların icra sırasının da ritmik bir tabloyla ve sayı mistisizminin hâkim olduğu kurallarla gerçekleştirildiği bu çalışmada saptanmış ve detaylandırılmıştır.

DİNSEL RİTÜELLERE KURAMSAL BİR BAKIŞ

Sosyoloji kuramcıları; toplumların yapısı, toplumsal davranış kalıplarının sosyo-kültürel nedenleri, toplumsal kurumların işlevleri ve buna benzer toplumsal olguların birçoğu hakkında kuramlar geliştirmişlerdir. Bu kuramlar toplumu ideolojik, entelektüel ve mantıksal olarak yorumlayan düşünce sistemleridir. Toplumsal olguların nedenleri bir yandan başka olgularda aranmakta ve nedensel olarak açıklanmakta; öte yandan ise, toplumun ihtiyaçlarının karşılanması açısından sahip oldukları işlevler yönüyle araştırılmakta ve işlevsel olarak değerlendirilmektedir.

Sosyolojiyi, toplumsal ilişkileri ve onların biçimlenişini ampirik ve sistematik olarak araştıran bir toplumsallaşma öğretisi şeklinde tanımlayan Wach, buradan hareketle din sosyolojisini, din ve toplum arasındaki etkileşimi araştıran bir disiplin ve dini anlamda belli bir toplumsallaşma ile onun biçim ve şekillerinin öğretisi olarak görmektedir (Wach, 1987: 56).

Din sosyolojisi, müzik sosyolojisi ve etnomüzikoloji, müziğin dinsel davranışlar içerisindeki yerini, oluşturulmuş olan kuramlar çerçevesinde ele alarak çözümlemeye çalışır.

“Her toplum doğaüstü bir düzen, ruhlar, tanrılar ya da doğası ve eylemlerinin sıra dışı, engelleyici ve rasyonel olarak akıl erdirilemeyen tecrübe tezahürlerine bir şekilde anlam kazandırdığı, birbirinden farklı ve bazı bakımlardan sıradan “doğal” olayların hükmedicisi olarak tasavvur edilen güçlerin üstünde kişilik izafe edilmeyen güçlere dair bazı kavramlara sahiptir” (Weber, 2016: 31).

Weber'in bu teorisinden hareketle, toplumu oluşturan bireyler, yaşamları içerisinde karşılaştıkları olayların sebeplerini ve belirleyicilerini mantığa bürüyerek anlamlandırmaya çalışır.

İnsan, psikolojisiyle de bu durumları değerlendirmede kullandığı bir inanış mekanizması geliştirir. Açıklayamadığı durumlarda ise, bunların kaynağı olarak kendilerinden daha üstün güçleri görür. Bu güçlere bağlılıklarını ve iyi dileklerini sunmak, inançlarını ve saygılarını göstermek için çeşitli yollar ararlar. Zaman içinde onları, sözü edilen amaçlara ulaştıracağını düşündükleri ve kullandıkları bir takım yöntemler, inanılan güce yönelik gerçekleştirilen ve belli aralıklarla tekrarlanan, bir takım kurallarla kalıplaştırılmış, anlamlar yüklenmiş, kendine has bir mekâna, zamana ve ciddiyete sahip kutsal birer etkinliğe dönüştürür. Kabul edilen inanış belli simgelerle, temsillerle, özel ve sistematik bir biçimde gerçekleştirilir (Bozok, 2009: 11). Segal'a göre bu eylemler doğanın başka bir biçimde kontrol edilemeyen güçlerini kontrol etme yolları olarak ortaya çıkar. Ayinlerde arzu edilen sonuç, davranışlarla temsil edilir ve bu yolla da bir etki yaratıldığına inanılır (Segal, 2012: 175).

Din sosyolojisi çerçevesindeki yaklaşımlar, "işlevselcilik" ve "sembolik etkileşim" teorileri ile ele alınmaktadır. Kolektif kültür, temelinde toplumu birbiri ile bağlantılı kültürel öğelerle etkileşimli bir sistem olarak tanımlanan *işlevselcilik*'te kutsal eylemler, kolektif duygu ve sosyal bütünleşmeyi ortak şekilde hareket etme, düşünme ve hissetme biçimleri olarak; *sembolik etkileşimcilik*'te ise toplumsal öğelerin etkileşimlerini anlamlandırma ve yorumlanması semboller veya simgeler bağlamında değerlendirilmektedir.

İşlevselcilik, toplumsal olguları kolektif bilinç temelinde ortak şekilde hareket etme, düşünme ve hissetme biçimleri olarak görmektedir. Durkheim'ın toplumu birbiri ile bağlantılı parçalardan oluşan ve içinde barındırdığı kültürel öğelerle etkileşimli bir sistem olarak tanımladığı bu yaklaşım, din ve kutsal ayinlerin, kolektif duygu ve sosyal bütünleşmeyi güçlendirdiğini savunur.

“Bir din, kutsal, yani profandan ayrılmış, yasaklanmış şeylerle ilgili inanç ve uygulamalara dayalı bir sistemdir. Bu inançlar ve uygulamalar, onları kabul eden herkesi kilise diye isimlendirilmiş, manevi bir cemaat içinde birleştirir. Din fikrinin kilise fikrinden ayrılmaz olduğunu göstererek dinin gayet kolektif bir şey olduğunu hissettirir” (Durkheim, 2009: 63).

Kutsal ayinlerdeki bu eylemler, sosyal inşanın bir dışa vurumudur ve bütünleştirici bir kültürlenme aracı olmasının yanında toplumu bir arada tutmak için gerekli sosyal dayanışmayı yaratmaktadır. *“Etkinlik bir bakıma kültürel geleneklerin uygulanması ile yaşatılır. Geçmişin gelecek nesillere aktarılıp sürekliliğinin sağlanması için kültürel geleneklerin uygulanması şarttır”* (Giddens, 2005: 246). Kutsal ayinler, kolektif değerlere ilişkin anlamlarla yüklü öğeleri müzikal temalarla zenginleştirerek kullanma yoluyla, topluluğun bilgi ve geleneklerini aktarır. Genç bireyleri inançlar, topluluğun genel sosyal kuralları, bu kuralların gerektirdiği davranışlar, ortak tarih ve benzeri kültürel öğeler konusunda bilgilendirir ve şekillendirir.

“Dini inançlar, kutsal şeylerin yapısını, gerek birbirleriyle, gerek profan şeylerle olan ilişkilerini ifade eden bir takım düşünce tarzlarıdır. İbadetler de, insanın kutsal şeylere karşı nasıl hareket etmesini emreden birer davranış kaideleridir” (Durkheim, 2009: 56).

Birey, kutsal fenomene katıldığı ilk andan itibaren her gerçekleşişinde ne yapması, nasıl düşünmesi, nelere değer ve anlam yüklemesi gerektiği gibi konularda kendiliğinden donanır. Dolayısıyla kutsal eylemler, kolektif kimliğe ait çoğu değerün üretimini, aktarımını ve devamlılığını ciddiyet içinde sağlayabilme gücüne sahiptir. Bu yönüyle de kolektif kimliğin inşasına hizmet ettiği gibi topluluğun kültürel ifadesini bulduğu ve kültürünü aktardığı işlevsel bir görevi vardır.

Din sosyolojisi çerçevesinde oluşturulan teoriler, *kutsallık* ve *sosyal davranış* odaklıdır. Bu çerçevede kutsal, olağanüstü nitelikleri nedeniyle objelerde parıldayan bir güçten ziyade, o

objelere yerleştirilen bir anlamdır. Durkheim'ın din teorisinin analitik potansiyelinin büyük bir kısmı “kutsal Şeylerin sosyo-kültürel yapıyla olan bağı üzerindeir. Bu teorilerde coşkulu grup toplantılarının, yani kutsal eylemlerin duygusal tecrübele-ri, kutsalın kaynağıyla ilişkilendirilmektedir” (Paden, 2008: 78).

Durkheim, modelinde dinlerin ve kültürlerin anlam yük-lü kavramlarını kuramsallaştırmasını Őu Şekilde açıklamaktadı-ır; “Őeyler toteme olan kutsal referanslarıyla kutsal ve profan ola-rak düzenlenirler. Totem, kutsal Şeylerin bizatihi arketipidir” (Durkheim, 2009: 47). Durkheim bu ifadesinde, kolektif bilin-cin hakimi olarak eskimiş simgeselleri vurgulamak istemekte ve toplumların kültürel dokusundaki farklılıklar olarak ad-landırabildiğimiz etnisiteyi, üyelerinin aynı isim, aynı kimlik simgeleri ve aynı kutsal objelerini ortak ritüel ilişkilerinde paylaşmaları ilkelerine dayandırmaktadır. Bireyler, kutsal simgelerle temsil edilen öz kültürleriyle ilgili eyleme katılmak suretiyle, aynı özü paylaşırlar. Kutsal simgeler, bir etnik gru-bun kendi bilincine varma ve bu bilinci sürekli kılma araçlarıdır (Paden, 2008: 82).

Mor Petruspavlus Kilisesi Pazar Ayini-Adıyaman
Fotoğraf: Adıyaman Metropolitliğı Arşivi-2017